

պիտի հանգիստ վիճակ մը գտնէք, ու յաւիտեան աշխարհս պիտի վայելէք . դուք հիմա նայեցէք որ աղէկ կարգի դնէք, ու հանգիստ վայելէք : ||Տ, սուտ յոյս . գիտցէք որ մեռնողն ալ ատենօք ձեզի պէս վայելքի յոյսերով լցուած երիտասարդ մըն էր, շտկեմ, վայելեմ ըսելու չմնաց կարճ կեանք մըն էր գլորեցաւ, անցաւ, լմնցաւ . մի կարծէք թէ դուք անկէ երկար պիտի ապրիք :

(ՄԱՅՍՅԱՆ ՈՒՐԻՇ ԱՆԳԱՄ)

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՆՏՐԱՅԻ ՄԷՋ ԱՌԱՌՈՏ ՄԸ

ԿԱՄ

ՊԼՏՊԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՒ ԱԸԽԱՐՀԱԿՈՐԾԱՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ 1

« ԼՆՑՆԻՔ հիմա ուրիշ գլուխ մը կարդալու, որուն մէջ պիտի տեսնաս կրօնական, մարդասիրական և բարոյական սկզբամբ հաստատուած ընկերութիւններ, ժողովրդեան միութիւններուն, ճբաւորութիւններուն ու հիւանդութիւններուն առջեւ առնելու համար : Բաւական կը համարիմ միայն աւանց անունը քեզի կարդալ . տարակոյս չունիմ, որ այս բարեպաշտական ընկերութիւններուն անունները միայն կարգաւ լսես, կրնաս մակաբերել թէ ինչ մանրամասն գործնական խնամքներ, և սրչափ շատ ու տեսակ տեսակ նիւթական ու բարոյական նպաստներ ընելու նպատակով հաստատուած են | ճնտրայի մէջ այս կամաւոր ընկերութիւնները : Եւս սահմանադրութիւններուն ամէնն ալ այս դարուն գործն են, և աւելի այս վերջի մէկ քանի տարիներուն, որ խրատներով ու խոհեմութեան օրինակներով լեցուն են : Եւս ընկերութիւններուն տարուէ տարի ժողոված կամաւոր տուրքերը, միայն ստակ ըլլա-

լով, յիսուն միլիոնը կ'անցնին, առանց գործով նպաստները հաշուելու : Եւս ասոնց անունները :

« Ընկերութիւն՝ մարդոց կեանքը աւելն տեսակ պատահարներէ պահպանելու, այսինքն ջրէ, կրակէ, և ուրիշ ասոնց նման վտանգներէ :

« Ընկերութիւն՝ յանկարծ հրդեհի մէջ գտնուող անձանց կեանքը ազատելու համար :

« Ընկերութիւն՝ նուաբեկեալները ժողովելու համար :

« Ընկերութիւն՝ կենդանեաց չարաչար գործածուելուն դէմ, որով մարդիկ վայրագ ու կատաղի կ'ըլլան, և խեղճ կենդանիները որ մեր կենաց օժանդակներն են, պատժաւորներու պէս կը գործածուին մեզի ըրած օգտակար ծառայութիւններն փոխարէն :

« Ընկերութիւն՝ երկրագործաց վիճակը լաւցընելու համար :

« Ընկերութիւն՝ գործաւորաց կարգերուն մէջ ուսումն տարածելու համար :

« Ընկերութիւն՝ | ճնտրայի ժողովրդեան առողջութեան վիճակը լաւցընելու համար :

« Ընկերութիւն՝ ժողովրդեան մէջ մաքրութեան խնամք տարածելու համար, | ճնտրայի բազմամարդ ու աղքատ թաղերուն մէջ ձրի կամ խիստ վարգնով բաղնետուններ բանալով, ուր լուացարաններ ու լաթ չորցընելու համար տաք տեղեր ալ կան, որպէս զի աղքատ կնիկներն ու փոխելու կտաւիք չունեցող մարդիկ կարենան ձրի կամ մէկ երկու պղինձ տալով լուացուիլ, և իրենց կամ իրենց ընտանեաց կտաւիքը լուալ ու չորցընել :

« Ընկերութիւն՝ գործաւորաց և մանր մուկն բան ծախող խանութպաններուն դիւրութիւն տալու համար, որ կարենան իրենց գործարանները կամ խանութները կանուխ գոցել ու իրիկուան ժամերը օգտակար զրքեր կարդալով և ընտանեկան պարապմունքներով անցընել, որ իրենց վարույն ալ առողջութեանն ալ միանգամայն օգտակար է :

„Ինկերուծիւն բարեխառնութեան կամ գինեհատից, որուն նպատակն է՝ ժողովրդեան մէջէն ոգելից ըմպելիքներու չափազանց ու գէշ սովորութիւնը վերցընել, և հետեւաբար՝ գինեմոլութեան և առաջ եկած թշուառութիւններն ու մտաց ապշութիւնները խափանել: Եւ ընկերութեան անդամները, ժողովրդեան օրինակ ըլլալու համար, իրենք ալ գինի և գարեջուր խմելէ կը հրաժարին, և կամաւ յանձն կ'առնեն ինքզինքնին զրկելը:

„Ինկերուծիւն՝ մոլութիւնները ջնջելու համար, որուն հիմնադիրն եղաւ Ռիլլըրֆօրս, սեւամորթներուն ազատարարը: Եւ ընկերութիւնը մեծ գումարներ ծախք կ'ընէ, Սեծին Բրիտանիոյ թէ հարուստ և թէ աղքատ ժողովրդեան մէջ բարոյականութիւն և կրօնից հոգի տարածելու գրքեր հրատարակելու:

„Արեւմտեան, ընկերութիւններ՝ Եւրոպայի մէջ ապրուստ չգտնող աղքատ ընտանիքները մեր գաղթական երկիրները զրկելու և գլխաւորապէս Եւրոպայի: Եւ ուրիշ օր չկայ, որ մեր գործաւոր ժողովրդեան մեծեկակ կարաւան մը ճամբայ ելաւ բաղնիքի նաւերով, բոլոր Եւրոպայի ժողովրդեան աչքին առջևը, որ բարձրաձայն աղաղակներով իրենց ուրախակցութիւնը կը յայտնէին: Եւ կարաւանները չէ թէ առջիններուն պէս Եւրոպայի դիրտը, մոլութիւնը և անէծքը կոյր զկուրայն օտար ծովեզերքներու վրայ սերմանելու պէս՝ դատապարտեալներ, աքսորեալներ, դատարկաշրջիկներ, եղեռնաւորներ կը տանին, այլ ամբողջութիւն մը, կամ թէ ըսենք Եւրոպայի մէկ մասը իր արուեստներովը, կրօնքովը կամ կրօնքներովը, օրէնքներովը, սահմանադրութիւններովը, քահանայներովը, օրէնսգէտներովը, արուեստագէտներովը և մինչև իր ազնուականներովը. որովհետեւ Սեծին Բրիտանիոյ ամենէն մեծ գերդաստաններուն կրտսեր որդիքը նաև կը նստին իրենց դրամագլուխներովը և իրենց ձեռքին տակը գտնուողներովը

այս անգղիական մանր ժողովուրդներուն հետ, որ երթան երկրորդ հայրենիք մը հաստատեն ուր տեղ որ առատ հող կայ, և ուր անգղիացին Եւրոպայի բուն պատկերը կը գտնայ նաևէն իջած ատենը: Եւ ալ ընկերականութիւն չէ, և տիեզերական ընկերականութիւն մը. որովհետեւ այս գաղթականութիւնները՝ Եւրոպայի ժողովրդեան նեղ սահմանէն մեծամեծ հատուածներ պիտի տանին բնակեցընեն՝ Եւրոպայի ընդարձակ սահմաններուն մէջ:

Հին ժամանակի տեղափոխութիւններէն ի վեր, որ աշխարհակալութեան պատերազմներուն երեսէն կը պատճառէր, բնաւ չէր տեսնուած ասանկ ընկերական միաբանութեան հոգիէն առաջնորդեալ ընկերական տեղափոխութիւններ:

Պաղեր մնացեր էի երբոր առաջնորդս զիլքը նորէն բացաւ ու ըսաւ. — «Եւրոպայի գլուխ մ'ալ, որ հոգւոյ թշուառութիւններուն, բարոյական փրկութեանց, յանցաւորաց ուղղութեան և սխալմանց մէջ ինկողներն իրենց առջի վիճակը դարձնելու համար հաստատուած ընկերութեանց վրայ է:

„Ինկերութիւն՝ դատապարտեալ մարդոց և անառակութեամբ կորսուած կանանց զաւկներուն բարոյական ու կրօնական խնամակալութեանը համար:

„Ինկերութիւն՝ անբաւ դրամագլուխներով՝ անհարազատ տղոց դատարակութիւն տալու, անոնք ապրեցընելու ու տեղաւորելու համար:

„Ինկերութիւն՝ կասկածելի տուներէ դուրս ձգուած կամ ախտաւոր կրնիկները ժողովելու համար:

„Ինկերութիւն՝ ճամբէ ելած կնիկներն ուղղելու համար:

„Ինկերութիւն՝ ապաստանարան տալու համար անանկ կանանց, որոնք սխալման մէջ ինկած ըլլալով՝ կանոնաւոր կենաց և կրօնապահութեան դառնալու կը փափաքին:

„Ինկերութիւն՝ պարտկելու այն կնիկներն ու աղքատները, որոնք իրենց տարիքին կամ չքաւորութեան համար

մութութեան որոգայթներն իյնալու առ-
թի մէջ կը գտնուին :

„ Ինկերութիւն՝ անառակութեան
տունները վերցնելու համար :

„ Ինկերութիւն՝ առաքինի կանանց
և տեղ չունեցող աղախնայց տեղ և
գործ գտնալու համար :

„ Ինկերութիւն՝ դարձի եկող կա-
նանց արհեստ և իրենց կրօնքը սորվե-
ցնելու համար :

„ Ինկերութիւն՝ օրինաց կողմէն ձրի
պաշտպանութիւն գտնալու անանկ կա-
նանց համար , որ կը հալածուին կամ
նեղութիւն կը քաշեն իրենց վրայ չա-
փազանց իշխանութիւն բանեցընողնե-
րէն :

„ Ինկերութիւն՝ պատժական յան-
ցանաց պատճառով բանտարկեալ տղոց
ձրի բան սորվեցընելու համար :

„ Ինկերութիւն՝ ուսման և բարե-
պաշտութեան միջոցով եղեռնագործու-
թիւնը վերցնելու ժողովրդեան այն
կարգերուն մէջէն , որ աւելի վարժած
են եղեռնագործութեան :

„ Ինկերութիւն՝ բանտերը աղէկ
կերպով կարգադրելու , և ստակ ժող-
վելով՝ իրատական բանտեր և աշխա-
տութեան տուններ շինելու համար :

„ Հինգ կամ վեց ընկերութիւն՝ բան-
տարկեալ կանանց բարքը ուղղելու հա-
մար :

„ Ինկերութիւն՝ առաջին յանցան-
քով պատժուած անձինքը վաստրկելու
երբոր պատիժին կը լմննայ , որ նորէն
յանցանքի մէջ չիյնան , և զանոնք բա-
րի վարուց և աշխատասիրութեան ճամ-
բան մտցընելու համար :

„ Ինկերութիւն՝ մուրացկանութե-
անը առնելու համար , երազ և շա-
րունակ օգնութիւն ընելով այն վիճա-
կին մէջ իյնալու մարդոց :

„ Ինկերութիւն՝ ամէն թեմի և թա-
ղի չքաւոր ընտանեաց կանոնաւոր կեր-
պով այցելութիւն ընելու համար :

„ Ինկերութիւն՝ քննելու և տեղե-
կութիւն տալու այն անձանց համար ,
որ նամակներով ողորմութիւն կ'ուզեն
ասկէ անկէ :

„ Ինկերութիւն՝ պառկելու տեղ
չունեցող և ձմեռը առանց կրակի մնա-
ցող անձանց պառկելու տեղ տալու հա-
մար :

„ Ինկերութիւն՝ ննջարաններ ու ա-
ժան իոհանոցներ պատրաստելու ա-
նանկ գործաւորաց համար , որ քիչ մը
ատեն առանց բնակարանի կը մնան :

„ Ինկերութիւն՝ կարելի եղածին
չափ աժան և առանց ծախողին շահուն
հաց ու ածուխ ճարելու լնտրայի ա-
մէն թաղերուն մէջ գտնուող աղքատ
գործաւորաց ընտանիքներուն համար :

„ Ինկերութիւն՝ անօթութենէ տը-
կարացեալներուն պարարտ ապուր տա-
լու համար :

„ Ինկերութիւն՝ փնտռելու ու այ-
ցելութիւն ընելու ամէն կրօնքէ և ա-
մէն երկրէ եղած օտարականներուն , որ
նեղութեան կամ խեղճութեան մէջ
ինկած ատենին օգնութիւն ընեն ա-
նոնց :

„ Ինկերութիւն՝ ժողովրդեան սուրբ
գիրք կարդալու համար :

„ Լղքատաց այցելութեան երթա-
լու համար :

„ Լնապաւէն ու չքաւոր այրիներուն
համար :

„ Պարտքի համար բանտն ինկած-
ներու համար :

„ Ինկար կամ խեղացեալ նաւաստի-
ներուն տեղ գտնելու համար :

„ Պարապ մնացած նաւաստիներու
տեղ գտնելու համար :

„ Չկնորսներուն ու ծովուն երեսը
ապրողներուն օգնելու , զանոնք կերա-
կրելու և անոնց ապրուստ տալու հա-
մար :

„ Տեղ չունեցող սկովտացի արհես-
տաւորաց համար :

„ Կարօտութեան մէջ ինկող ճանա-
պարհորդաց համար :

„ () օգնութեան կարօտութիւն ու-
նեցող գաղղիացւոց համար , ինչ կրօն-
քէ որ ըլլան :

„ Էհացւոց համար :

„ Ինդհանուր մարդասիրութիւն քա-
րողելու համար :

„ Զրէից թշուառ վիճակը սփոփելու համար :

„ Գործ չունեցող աղքատաց հաստատուն գործ գտնելու համար :

„ Ժողովրդեան գործաւոր մասին բնական և բարոյական վիճակը լաւցրնելու համար :

„ Տեղափոխութիւնները դիւրացրնելու համար :

„ Կանանց ասեղի վերաբերեալ և տան աշխատութիւններ ձարելու համար :

„ Լոնտրայի մէջ նորահասակ աղախիւններու տեղ գտնելու համար :

„ Սպասաւոր փնտռողներուն տեղեկութիւն տալու համար անանկ սպասաւորներու վրայ , որ իրաւ կամ սուտ վկայականներ կը պտըտցընեն հետերնին , և թէ որ անոնց ուղղութեանն ու լաւութեանը դէմ զրգարտութիւններ կան , ճշմարիտը յայտնելով անոնց աշունքը շտկելու համար :

„ Գործաւորաց անգործ եղած ատենը՝ պէտք եղածին չափ ստակ փոխ տալու համար որ ապրին :

„ Գործաւորաց խնայութեամբ ժողովածները հաւաքելու և անոնք ապահովութեամբ շահեցընելու համար :

„ Խիստ աժան շահով փոխատուութեան տուներ հաստատելու համար :

„ Կոյրերը կրթելու և անոնք աստուածային պաշտօնի տանելու համար :

„ Լճէն հասակէ խուլերու և համբերու համար :

„ Երեք երես լեցուն ողորմածական ընկերութիւններ :

„ Ընդհանուր ընկերակցութիւն բոլոր արուեստաւորաց , որ մէկ մէկ քիչ բան տալով՝ ամէն արհեստի աղքատներուն օգնութիւն ընեն :

„ Խնամատուներ ծերոց համար , ամէն տեսակ հիւանդութիւններու , չքաւորութիւններու և վշտակրութեց համար , որ հաստատուած են թեմերուն , մասնաւոր անձանց , մեծամեծ ուսումնարաններուն և կառավարութեձեռքովը : Տասուիրեք երես լեցուցեր էր միայն աս հասարակաց ողորմածութիւններուն ցուցակը :

„ Սերճապէս , աղքատաց տուրքը սուած անհուն զանձը , ուր ժողովրդեան տառապեալ կարգաց օգնելու համար , տարին երեք հարիւր միլիոնի մօտ կը ժողովուի ժողովրդեան բարեկեաց մասերէն :

„ Լճա Սեծին Բրիտանիոյ տասանորդը : :

(ԳԻՏԻ ՀԱՐՈՒՆԵՎՈՒՒ)

ԱՇԽԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բեկոյի Չոկ-մատոս տաճարը :

ԲԵԿՈՒ կամ Բակու քաղաքը որ հիմա Պիրմանի թագաւորութեան տակն է , ատեն մը զատ թագաւորութեան մը մայրաքաղաքն էր , մեծութեամբ և շէնքերուն աղուորութեամբն ալ շատ անուանի . 1757^{ին} Ղլմպրա անունով պիրմանցի զօրավարը տիրեց այս քաղաքիս , շէնքերը կործանեց , բնակչաց ալ կէսը ցրուեց՝ կէսն ալ գերի տարաւ : Բաղքին շէնքերուն մէջ միայն տաճարներուն չէր դպած , բայց 1790^{ին} քաղաքը նորոգուելէն վերջն ալ այս տաճարները երեսի վրայ մնացին , բայց ի Չոկ-Սատու կամ Սիկեղէն աստուծոյ ըսուած տաճարը որ Բեկուացւոց մեծ ուխտատեղին ըլլալով՝ կանգուն մնացած է մինչև հիմա :

Եւս տաճարս որ ճարտարապետական ձևոյն , հնութեանը և գեղեցկութեանը համար շատ անուանի է՝ և Բսիոյ ամենէն հին շէնքերէն մէկը կը կարծուի , զուգահեռական ձևով երկու յարկ է , որոնցմէ առջինը 10 , երկրորդն ալ 20 անգղիական ոտք բարձր են : Ստորին յարկը կողմնակի 1391 ոտք երկայնութիւն ունի , վերինն ալ 684 ոտք : Եւս յարկերը քարէ աստիճաններով կ'ելլըցուի , երկրորդ յատակին վրայ ելլելու սանդուխներուն երկու կողմը երկու մեծ քարէ առիւծներ փորուած են : Տաճարին չորս բոլորը քուրմերուն բնակարաններն են գետնէն 4 կամ 5 ոտք